

III. УПРАВЛІННЯ

*Беслюбняк О.О.,
м. Київ*

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ КУРСУ “ТЕОРІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ” У МАГІСТРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “АДМІНІСТРАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

В статтє рассматриваеться вопрос специфики преподавания курса “Теория организации” для студентов специальности „Административный менеджмент”

Організації настільки глибоко проникли в наше повсякденне життя, що деякі соціологи висувають тезу про існування особливої “організаційної реальності”, або “третьої природи”. Більш того, лише в цій реальності людині стає “доступним” суспільство, що постає як конгломерат організацій. Сама ж організація, у силу складності своїх внутрішніх процесів і структури, найчастіше вподібнюється суспільству. Феномен організацій настільки багатогранний і складний, що його вивченню присвячені праці психологів, економістів, соціологів, менеджерів, юристів, антропологів, істориків і та ін.

Прикладом цього є викладання у вищих навчальних закладах курсів, що досліджують організації, зокрема, “Онови менеджменту”, “Менеджмент організацій”, “Теорії організації” тощо. Для магістрантів спеціальності “Адміністративний менеджмент”, яка забезпечує підготовку фахівців у галузі адміністративного управління, такою нормативною дисципліною є “Теорія організацій”. Поряд з низкою навчальних курсів циклу професійної і практичної підготовки вона утворює основу фундаментальної теоретичної підготовки менеджерів вищого рівня.

У цьому контексті **мета** статті полягає у формуванні цілісної системи знань та вмінь щодо аналізу різних типів організацій, їх структури, функцій тощо.

Чому теорія організації вивчається на цій спеціальності і навіщо взагалі потрібні знання про будову, сутність, закони існування організацій?

Саме в рамках організацій здійснюється життя людей. В організаціях переплітаються інтереси окремих особистостей і груп, дисципліна й вільна творчість, тверді нормативні вимоги й реалізація неформальних ініціатив. У кожній організації – від дитячого саду до комерційного банку – своя особливість, своя культура, свої традиції й своя репутація. Однак, незважаючи на величезну розбіжність форм і способів їх існування, в усіх їх є безліч спільних рис, які дозволяють їх об’єднати в єдиний соціальний феномен – організації як спосіб людської діяльності. Не пізнавши їх сутності, не зрозумівши закономірності їх розвитку, не можна а ні управляти ними, а ні використати їх на благо особистості та суспільства в цілому. Адже саме таке

завдання ставиться перед менеджерами. Єдиного, визнаного більшістю вчених, підходів і поглядів на природу організації, дотепер немає. Ступінь міждисциплінарності характерний і для курсу “Теорія організації” [1].

Вивчення дисципліни дозволяє зрозуміти основні визначення категорій організації, характеристику її основних змінних як частин цілісної системи, їх ролі в забезпеченні ефективного функціонування організації.

Зазначені принципові положення, поряд із загальними вимогами освітнього стандарту, визначили структуру та зміст курсу “Теорія організації” для магістрів спеціальності “Адміністративний менеджмент”.

Метою курсу “Теорія організації” є засвоєння студентами теоретико-методологічної бази організаційних систем управління. Одним із основних завдань курсу – озброєння майбутніх фахівців знанням законів, принципів і правил, необхідних для створення сучасного організаційного мислення.

Завдання курсу “Теорія організації” полягають у:

- визначенні місця теорії організації в предметній матриці, що виникає на перетині ряду дисциплін: теорія управління, соціологія управління, менеджмент, економічна теорія, соціологія праці, соціологія організацій й ін.;

- розкритті специфіки організацій як об'єкту наукового дослідження;

- визначенні основних етапів і базових концептуальних підходів до дослідження організацій у рамках історичного розвитку вітчизняної й зарубіжної теорії організації;

- характеристиці способів та особливостей взаємодії організацій з різними рівнями їх зовнішнього соціально-економічного оточення;

- набуттям студентами навичок аналітичного та емпіричного дослідження організації;

- напрацюванні цілісного уявлення про різні аспекти будови й функціонування організації на всіх її рівнях;

- формуванні навичок організаційного мислення та корпоративної культури;

- систематизації знань, отриманих студентами на інших, суміжних з теорією організації, навчальних курсах.

У результаті освоєння курсу студент повинен знати:

- місце та роль теорії організацій, її взаємозв'язок з іншими розділами управлінської науки;

- основні закони й принципи теорії організації;

- мету, функції, ефективність і різновиди структурних підходів при дослідженні організацій;

- методологічні й теоретичні основи аналізу організаційних відносин, процеси організаційно-економічного розвитку складних соціальних систем;

- структурні характеристики соціальної організації економічних систем;

- основні елементи й складові організаційної культури; – моделі організації;

- методологічні й теоретичні основи організаційного проектування на підприємстві;

- параметри організаційного дизайну і їхній зв'язок з посадовими позиціями на підприємстві й корпорації;

- принципи й критерії групування організаційних одиниць;
- базові конфігурації організаційних структур управління на підприємстві і їх властивості.

Повинен уміти:

- використовувати методологічні й теоретичні основи аналізу організаційних відносин, процесів організаційно-економічного розвитку складних соціальних систем при проектуванні організаційних структур управління;
- аналізувати проблеми підприємств й їх комплексів з погляду організаційних відносин;
- застосовувати системний підхід при вивченні функціонування та при прогнозуванні майбутнього організації;
- коректно ставити й пропонувати напрямки й методи вирішення завдань організації;
- застосовувати на практиці до конкретних підприємств моделі організації та специфікувати відповідні їх характеристики;
- обґрунтовувати з погляду теорії організації міру централізації/децентралізації управління;
- визначати загальні завдання, функції підрозділів і проектувати базові потоки повноважень в організації.
- аналізувати організаційні системи з позицій теорії організації;
- ставити організаційні цілі (найближчі, середньострокові, стратегічні), обирати сукупність методів їх поетапного досягнення;
- використовувати знання, теорії, принципи й методи, на основі яких здійснюється сучасна управлінська діяльність в організації;
- використати закономірності соціальних змін для аналізу соціальної ситуації та процесів, що відбуваються в організаціях;
- здійснювати проектування основних елементів організації.

Повинен володіти:

- прийомами роботи із джерелами управлінських знань;
- механізмами прийняття управлінських рішень;
- сукупністю способів, методів, засобів не тільки діагностики проблемної ситуації, проектування організаційних систем, але й прогнозування та моделювання різноманітних наслідків (економічних, соціальних, політичних, духовно-культурних), прийнятих управлінських рішень;
- способами та засобами запобігання та управління соціальними конфліктами на підприємстві.

А також мати навички:

- вирішення управлінських завдань;
- аналізу соціальної структури трудового колективу;
- вирішення конфліктних ситуацій у підрозділах;
- прийняття управлінських рішень;
- оцінки ефективності діяльності організації.

Відповідно до зазначених вимог курс “Теорія організацій” охоплює наступні теми: поняття й сутність організації, її характерні ознаки та відмінності, передумови

розвитку теорії організацій, об'єкт, предмет та проблематика; закони і принципи організації; аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища організації; функціонування організацій; організаційне проектування; методи та засоби інформаційного моделювання управлінських процесів та систем; управління організацією; побудова структури; розподіл повноважень, обов'язків і відповідальності між структурними ланками організації (підприємства, установи; утворення тимчасових структур в організації; технології управління організацією; розвиток організації; основні закономірності ефективної праці; критерії ефективності діяльності організації; правові режими ефективної діяльності персоналу; оцінка ефективності; інформаційно-аналітичні технології та проведення інформаційно-аналітичної роботи в організації; інструменти сучасного офісу.

Вивчення курсу ґрунтується як на традиційних формах навчання (лекції, семінарські заняття), так і на сучасних активних формах навчання (дискусії, самостійні дослідження, аналіз ситуацій тощо). Самостійна робота базується на вивченні рекомендованої основної й додаткової літератури, а також ресурсів Internet.

Підготовка магістрів з адміністративного менеджменту передбачає вивчення дисциплін, які формують професійну і практичну підготовку. Освітньо-професійна програма підготовки магістрів за спеціальністю “Адміністративний менеджмент” передбачає, що майбутні менеджери здійснюватимуть управлінську, організаційно-методичну, діагностичну та інноваційну діяльність при управлінні державними установами та організаціями (на підприємствах виробничої та невиробничої сфери, установах та організаціях, навчальних та наукових закладах, підприємницьких структурах)

Оскільки фахівці з даної галузі стануть керівниками підприємств, державних установ, організацій та їх структурних підрозділів, специфіка курсу для спеціальності полягає в наступному: теорія організації, по-перше виконує системоутворюючу роль стосовно кола суміжних організаційно-управлінських дисциплін. До таких відносяться, з одного боку, різні галузі менеджменту: стратегічний, кадровий, виробничий, фінансовий і т.п.; з іншого боку, – соціально орієнтовані дисципліни: організаційна психологія, організаційна поведінка, соціологія та психологія, соціологія й психологія праці й ін.; по-друге, елементи теорії організації сприятимуть формуванню навичок розробки системних концепцій для виявлення та реалізації організаційних резервів вдосконалення систем управління, формуванню вмінь структурувати різні компоненти функціонування організацій, систематизувати види організаційних взаємодій, здійснювати компетентний менеджмент своєї поведінки в організації та впливати на поведінку інших людей; по-третє, дисципліна є однією із фундаментальних елементів наукової бази менеджменту, в межах якої організація постає не тільки інструментом досягнення цілей, але і як об'єкт дослідження, як система, процес та функція управління.

У зв'язку з цим, наукове бачення організації та вміння використати отримані при вивченні дисципліни знання і навички аналізу та управління організаційним розвитком, дозволять майбутнім фахівцям отримати фахову підготовку за спеціальністю “Адміністративний менеджмент”.

Тут варто зазначити, що зміст дисципліни “Теорія організації” за Державним освітнім стандартом трактується в дусі теорії систем. Це, напевно, визначило зміст виданих навчальних посібників, присвячених проблематиці організацій, аж до появи у 2000 р. першого видання підручника “Теорія організації”, авторство якого належить одному з найбільш авторитетних російських фахівців з управління Б.З.Мільнеру. Книга витримала шість видань і донині залишається найавторитетнішим у Росії та Україні (хоча не перекладена українською мовою) підручником з даного предмету.

В 2004-2007 р. у журналах з управління було опубліковано ряд статей представників найцікавіших шкіл теорії організації, таких як організаційна екологія і неоінституціоналізм, разом з коментарями провідних російських і закордонних фахівців. І дійсно, “стандартна” або “класична” теорія організації сьогодні немає змоги пояснити багато фактів та обставин динамічної організаційної реальності, а це означає, що є відкритим простір для нових наукових розвідок, на основі яких можна буде зафіксувати сучасний етап теорії організації.

Л і т е р а т у р а

1. Мильнер Б.З. Теория организации: Учеб. – М.: ИНФРА-М, 2004.
2. Радченко Я.В., Смирнов Э.А. Теория организации / ГУУ. – М.: Финстатинформ, 2000.
3. Теория организации: Учеб. для вузов / Под общ. ред. В.Г. Алиева. – М.: Экономика, 2003.
4. Туровец О.Г., Родионова В.Н. Теория организации: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 2003.
5. Шеметов П.В. Теория организации: Курс лекций. – М.: ИНФРА-М; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2004.

*Жижко Т. А.,
м. Київ*

НАВЧАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливими факторами для ефективного функціонування підприємства є стабільність кадрового складу і висока кваліфікація персоналу. Вирішити одночасно ці дві задачі допоможе навчання працівників підприємства. При правильному підході навчання може стати одним із найважливіших факторів мотивації, що дозволить як утримати довгий час кадри на підприємстві, так і залучати нових працівників. Паралельно підприємство може для себе вирішити проблему недостатньої грамотності персоналу. Тому, що саме своєчасна і висококваліфікована підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації персоналу дозволить розширити діапазон теоретичних знань і практичних навиків. А це безпосередньо на пряму пов'язано з ефективністю роботи не тільки окремих співробітників, але й підприємства в цілому.

Доведено, що при підвищенні рівня підготовки підвищується і рівень ефективності праці. Так, вже з 70-х років більшість керівників американських корпорацій стали розглядати навчання як прибуткові капіталовкладення, а відділи розвитку персоналу і внутріфірмові навчальні центри – як підрозділи, що беруть